

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِإِلقاءِ
الْآخِرَةِ وَآتَرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ
مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ
(33) وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ
(34) أَعِدُّكُمْ أَنْكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَ كُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا
أَنْكُمْ مُخْرَجُونَ (35) هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ
(36) إِنَّ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَ نَحْيَا وَ مَا
نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ (37) إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَى عَلَى
اللَّهِ كَذِبًا وَ مَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ (38) قَالَ رَبِّ
انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ (39) قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَيُصْبِحُنَّ
نَادِمِينَ (40) فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ
غُثَاءً فَبَعْدًا لِقَوْمِ الظَّالِمِينَ (41) ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ

بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ (42) مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا
وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ (43) ثُمَّ أَرْسَلْنَا رَسُولَنَا تَتَرَى كُلَّ مَا
جَاءَ أُمَّةٌ رَسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَ
جَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ (44) ثُمَّ
أَرْسَلْنَا مُوسَى وَ أَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَ سُلْطَانٍ مُبِينٍ
(45) إِلَى فِرْعَوْنَ وَ مَلَأَهُ فَاسْتَكْبَرُوا وَ كَانُوا قَوْمًا
عَالِينَ (46) فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَ قَوْمُهُمَا
لَنَا عَابِدُونَ (47) فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ
(48) وَ لَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ
(49) وَ جَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَ أُمَّهُ آيَةً وَ آوَيْنَاهُمَا إِلَى
رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَ مَعِينٍ (50)

~~~~~

And the chiefs of his people, who disbelieved and denied the meeting in the hereafter, and on whom We had bestowed the good things of this life, said: "He is no more than a man like yourselves: he eats of that of which ye eat, and drinks of what ye drink. "If ye obey a man like yourselves, behold, it is certain ye will be lost. "Does he promise that when ye die and become dust and bones, ye shall be brought forth (again)? "Far, very far is that which ye are promised! "There is nothing but our life in this world! We shall die and we live! But we shall never be raised up again! "He is only a man who invents a lie against Allah, but we are not the ones to believe in him!" (The prophet) said: "O my Lord help me: for that they accuse me of falsehood." (Allah) said: "In but a little while, they are sure to be sorry!" Then the blast overtook them with justice, and We made them as rubbish of dead leaves so away with the people who do wrong! Then We raised after them other generations. No people can hasten their term, nor can they delay (it). Then sent We our messengers in succession: every time there came to a people their messenger, they accused him of falsehood: so We made them follow each other (in punishment): We made them as a tale (that is told): so away with a people that will not believe! Then We sent Moses and his brother Aaron, with Our signs and authority manifest, to Pharaoh and his chiefs: but these behaved insolently: they were an arrogant people. They said: "Shall we believe in two men like ourselves? And their people are subject to us!" So, they accused them of falsehood, and they became of those who were destroyed. And We gave Moses the book, in order that they might receive guidance. And We made the son of Mary and his mother as a sign: We gave them both shelter on high ground, affording rest and security and furnished with springs.

~~~~~

اُس کی قوم کے جن سرداروں نے ماننے سے انکار کیا اور آخرت کی پیشی کو جھٹلایا، جن کو ہم نے دنیا کی زندگی میں آسودہ کر رکھا تھا، وہ کہنے لگے "یہ شخص کچھ نہیں ہے مگر ایک بشر تم ہی جیسا۔ جو کچھ تم کھاتے ہو وہی یہ کھاتا ہے اور جو کچھ تم پیتے ہو وہی یہ پیتا ہے۔ اب اگر تم نے اپنے ہی جیسے ایک بشر کی اطاعت قبول کر لی تو تم کھائے ہی میں رہے۔ یہ تمہیں اطلاع دیتا ہے کہ جب تم مر کر مٹی ہو جاؤ گے اور ہڈیوں کا پنجر بن کر رہ جاؤ گے اُس وقت تم (قبروں سے) نکالے جاؤ گے؟ بعید، بالکل بعید ہے یہ وعدہ جو تم سے کیا جا رہا ہے۔ زندگی کچھ نہیں ہے مگر بس یہی دنیا کی زندگی۔ یہیں ہم کو مرنا اور جینا ہے اور ہم ہر گز اٹھائے جانے والے نہیں ہیں۔ یہ شخص خدا کے نام پر محض جھوٹ گھڑ رہا ہے اور ہم کبھی اس کی ماننے والے نہیں ہیں۔" رسول نے کہا "پروردگار، ان لوگوں نے جو میری تکذیب کی ہے اس پر اب تو ہی میری نصرت فرما۔" جواب میں ارشاد ہوا "قریب ہے وہ وقت جب یہ اپنے کیے پر پچھتائیں گے۔" آخر کار ٹھیک ٹھیک حق کے مطابق ایک ہنگامہ عظیم نے ان کو آلیا اور ہم نے ان کو کچر ابنا کر پھینک دیا۔ دُور ہو ظالم قوم! پھر ہم نے ان کے بعد دوسری قومیں اٹھائیں۔ کوئی قوم نہ اپنے

وقت سے پہلے ختم ہوئی اور نہ اس کے بعد ٹھہر سکی۔ پھر ہم نے پے درپے اپنے رسول بھیجے۔ جس قوم کے پاس بھی اس کا رسول آیا، اس نے اُسے جھٹلایا، اور ہم ایک کے بعد ایک قوم کو ہلاک کرتے چلے گئے، حتیٰ کہ ان کو بس افسانہ ہی بنا کر چھوڑا۔ پھٹکار اُن لوگوں پر جو ایمان نہیں لاتے! پھر ہم نے موسیٰؑ اور اس کے بھائی ہارونؑ کو اپنی نشانیوں اور کھلی سند کے ساتھ فرعون اور اس کے اعیان سلطنت کی طرف بھیجا۔ مگر انہوں نے تکبر کیا اور بڑی دلوں کی لی۔ کہنے لگے "کیا ہم اپنے ہی جیسے دو آدمیوں پر ایمان لے آئیں؟ اور آدمی بھی وہ جن کی قوم ہماری بندی ہے۔" پس انہوں نے دونوں کو جھٹلادیا اور ہلاک ہونے والوں میں جا ملے۔ اور موسیٰؑ کو ہم نے کتاب عطا فرمائی تاکہ لوگ اس سے رہنمائی حاصل کریں۔ اور ابن مریمؑ اور اس کی ماں کو ہم نے ایک نشان بنایا اور ان کو ایک سطحِ مرتفع پر رکھا جو اطمینان کی جگہ تھی اور چشمے اس میں جاری تھے۔

उसकी कौम के जिन सरदारों ने मानने से इनकार किया और आखिरत की पेशी को झुटलाया, जिनको हमने दुनिया की ज़िन्दगी में आसूदा कर रखा था, वे कहने लगे, “यह शख्स कुछ नहीं है, मगर एक बशर तुम ही जैसा | जो कुछ तुम खाते हो वही यह खाता है और जो कुछ तुम पीते हो वही यह पीता है | अब अगर तुमने अपने ही जैसे एक

~~~~~

बशर की इताअत क़बूल कर ली तो तुम घाटे ही में रहे । यह तुम्हें इतिला देता है कि जब तुम मरकर मिट्टी हो जाओगे और हड्डियों का पंजर बनकर रह जाओगे उस वक़्त तुम (क़ब्रों से) निकाले जाओगे? बर्इद, बिलकुल बर्इद है यह वादा जो तुमसे किया जा रहा है । ज़िन्दगी कुछ नहीं है मगर बस यही दुनिया की ज़िन्दगी । यहीं हमको मरना और जीना है और हम हरगिज़ उठाए जानेवाले नहीं हैं । यह शख्स ख़ुदा के नाम पर महज़ झूट घड़ रहा है और हम कभी इसकी माननेवाले नहीं हैं ।” रसूल ने कहा, “परवरदिगार, इन लोगों ने जो मेरी तकज़ीब की है उसपर अब तू ही मेरी नुसरत फ़रमा ।” जवाब में इरशाद हुआ, “क़रीब है वह वक़्त जब ये अपने किए पर पछताएँगे ।” आखिरकार ठीक-ठीक हक़ के मुताबिक़ एक हंगामए-अज़ीम ने उनको आ लिया और हमने उनको कचरा बनाकर फेंक दिया— दूर हो ज़ालिम कौम ! फिर हमने उनके बाद दूसरी कौम उठाई । कोई कौम न अपने वक़्त से पहले ख़त्म हुई और न उसके बाद ठहर सकी । फिर हमने पै-दर-पै अपने रसूल भेजे । जिस कौम के पास भी उसका रसूल आया, उसने उसे झुटलाया, और हम एक के बाद एक कौम को हलाक करते चले गए, हता कि उनको बस अफ़साना ही बनाकर छोड़े— फिटकार उन लोगों पर जो ईमान नहीं लाते! फिर हमने मूसा और उसके भाई हारून को अपनी निशानियों और खुली सनद के साथ फिरऔन और उसकी आयाने-सल्लतनत की तरफ़ भेजा । मगर उन्होंने तकब्बुर किया और बड़ी दूँ की ली । कहने लगे, “क्या हम अपने ही जैसे दो आदमियों पर ईमान ले आएँ? और आदमी भी वे जिनकी कौम हमारी बन्दी है ।” पस उन्होंने दोनों को झुटला दिया और हलाक होनेवालों में जा मिले । और

~~~~~

~~~~~

मूसा को हमने किताब अता फ़रमाई ताकि लोग उससे रहनुमाई
हासिल करें | और इब्ने-मरयम और उसकी माँ को हमने एक निशानी
बनाया और उनको एक सतहे-मुर्तेफा पर रखा जो इत्मीनान की जगह
थी और चश्मे उसमें जारी थे |

~~~~~